

Vágvölgyi B. András újságíró tizenöt éve foglalkoztatja a filmkészítés és most elkészült első nagyjátékfilmje, a *Kolorádó Kid*. Az '56-ot feldolgozó produkció azt mutatja meg, hogy egy pesti srác hogyan keveredik bele a forradalomba. A forgatókönyvből könyv is született, kicsit másképpen. A rendezővel '56-ról, és a magyar filmgyártás nehézségeiről beszélgettünk.

FILM
KANCSÁR TÍMEA

– Író, publicista, lapalapító főszerkesztő, esszéista, dokumentumfilm, politikai kommentátor. Mióta foglalkoztatja a filmkészítést?

– Tizenöt évvel ezelőtt kerültem először a filmkészítés közelébe. Előtte már dolgoztam televízióban, illetve a Magyar Narancs újságírójaként a Fekete Doboz video-folyóíratl többször forgattam a volt Jugoszlávia háborús övezeteiben vagy Irakban, Moldáviában. Aztán később Déri Miklós

Mi miért nem élünk Amerikában?

A nyolcvanas-kilencvenes évek undergroundja is megjelenik: – Én a posztpunk, new wave érában nevelkedtem, megjelenik a filmben Menyhárt Jenő és Másik János (Európa Kiadó), Bárdos Deák Ági a Köntroll Csoportból, dr. Mánás a Tudósokból, a maiak közül Palya Bea és Kiss Tibi a Quimbyből, a Qualitons, meg – egyetlen archív felvételtként – a Király, Elvis – mert a film ideje mégiscsak a rock and roll korszaka volt.

nyek, és ismertem Dusan Makavejevet, a filmes mestersztyály vezetőjét, így hát az ő kurzusát választottam.

– Honnan ismerte a hazáját elhagyni kényszerülő szerb rendezőt?

– Először Budapesten, majd Belgrádban találkoztam vele, akkor még haditudósítóként dolgoztam. Makavejev régóta Párizs és Belgrád között ingázik, megosztott életet él. Nagyon bírom, hogy Belgrádban a Charlie Chaplin utcában lakik; de leginkább azt az anarchista képzelőerőt, amely jellemzi.

– A *Kolorádó Kid* a legjobb közönségfilm, valamint a legjobb látvány és díszlet díját nyerte el a 41. Magyar Filmszemlén idén. „Nehéz szülés” volt?

– Nem mondom, hogy könnyű volt. Korábban több forgató-

Szegénylegények, a Szamárköhdögés és a Szabadság, szerelem. Miért pont 1956?

– Megemésztetlen a múlt, noha a rendszerváltás is '56-ból táplálkozik. Meg ott volt Eörsi, akitől sokat tanultam, és foglalkoztatott a téma. – A felmenői sokat meséltek önnek a forradalomról, a Kádár-rendszeréről?

– Négyévesen megkérdeztem az apámat: mi miért nem élünk Amerikában? Ez a gondolat egyébként azóta is eszembe jut, amikor éppen Magyarországtól herótom van. A szüleim 1956-ban végeztek a szegedi egyetemen, az évfolyamtársaik nagy része diszidált. Abban az évben kaptak lakást, amelyet akkor festettek és mázoltak ki – nem akarták oda-hagyni, sok munkájuk volt benne. '56-ban anyám a Forradalmi Bizottság tagja volt, emiatt ké-

sőbb fenytést is kapott – szóval őt erősen befolyásolta a forradalom. Más különben állandóan azt hallgattam: mi van a Jucival Ausztráliában, mit csinál a Gyuri Londonban, a Kaci Bécsben. Egy kisebb világhálózat alakult. 1989-ben Nagy Imre újratemetésének voltam a sajtófőnöke. Amikor Király Béla – a Nemzetország főparancsnoka, az 1957-ben Strasbourgban létrejött Magyar Forradalmi Tanács egyik alelnöke, illetve vezérőrnagy – ismeretlenül felhívott '89-ben a lakáson a temetés miatt, én felpatlantam és összecsaptam a bokámat – reflexből. „Tisztelem, tábornok úr!” Igazán intenzív volt az a tavasz, afféle értekezési találkozásos hangulat volt.

– Milyen volt rendezőként dolgozni? Nagy Zsolt, Sárosi Lilla, Kókics Péter – a főszereplők – és a stáb hogyan fogadta?

– Jól. Kicsit tartottam a színészvezetéstől, de szerintem nem volt különösebb problémám vele. Külön figyelmet fordítottam a fizikai és mentális kondíciómra. Nem lehet elfelejteni, Magyarországon ma igen nehéz filmet csinálni. A *Kolorádó Kid*et négy évre elnyúlóan harminckett nap alatt

premier

A rendező, Vágvölgyi B. András a szegedi Ságvári Endre-gimnáziumban érettségizett. Történelemtanára, Suki Béla az '56-os részvétele miatt a hatvanas években nem kapott munkát, Kierkegaard és a német egzisztencialista filozófia szakértője nem lehetett egyetemi adjunktus, ezért mielőtt a gimnáziumban kapott volna állást, cigányprímásként járta a falvakat. Vágvölgyi ezt belevitte a *Kolorádó Kid* egyik jelenetébe, a Csányi Sándor által alakított karakterben emlékezett meg tanáráról.

A film története

Kreuzer Béla löverseny- és szerencsejáték-kedvelő rakodó 1959-ben családmód jelentős nyereséig jut a „lovin”, este a galerijével szórakozik, de a titkosrendőrség már a nyomában van. Élettársa, Iskiné információt ad a szórakozóhely mellékhelyiségében az őket megfigyelő nyomozónak; Kreuzert még az éjjel letartóztatják. Az előzetesben derül ki: politikai ügyben, a forradalom alatt vállalt szerepéért. A cellában egy idősebb férfi a társa (Koltai), majd egy fiatal (Katkó), Moszkvában, kommunista családban született fiút tesznek melléjük. Koltai csúnyán megveri Katkót, akiről kiderül: '56. november 4-e után az oroszoknak tolmácsolt. Koltai ezzel elnyeri Kreuzer bizalmát. Később Katkót elviszik a cellából, Kreuzer és Koltai beszélgetéseiből flashbackekben tekintünk vissza a forradalomra. Kreuzer és Iskiné a Rajk-temetésen találkoztak, elsősor szexuális vonzódás, szerelem lett belőle, mely még az október 23-án kitörő forradalmat is háttérbe szorította egy ideig. Egy meglepő esemény után a Corvinba mennek, és csatlakoznak is az őket ott érő élmények hatására a fegyveresekhez.

kellett leforgatni, tizenkét-tizen-nyolc óras munkaidőben, úgy, hogy sokszor a színészek egész napos színházi előadások után este tizenegyre jöttek a forgatásra és reggel tízig dolgoztak. Csak az összehasonlítás végett: Franciaországban 50, Amerikában 70 napig forgatták volna ezt a filmet. Nemrég Kanadában volt a film egy fesztiválon, jólesett, hogy egy ottani barátom azt mondta: nem látszik rajta a hozzájuk képest nagyon is kis költségvetés.

– Érdekes a színészek által beszélt ügynevezett jampiszleng. Nem félt, hogyan emészt meg a közönség a káromkodást, a trágár beszédet?

– A filmben a durvább mondatok nem öncélúak. A beszédstílust részben a megtalált besúgójelentésből vettük. Nagy különbség volt a Rákosi- és a Kádár-korszak között: az utóbbiban a verbális terrort alkalmazták. Ezt én magam is tapasztaltam a néphadseregben, és megjelenik ebben a moziban is. Másrészt ez a film nem önel-

rajzi regény, nem is valamilyen saját családtörténet. Azt mutatja meg, hogy egy pesti srác hogyan keveredik bele a forradalomba. Vagányságról szól, szerelemről, árulásról, örök témákról – proletárkörnyezetben. A felhasználtnál nyelv az Atlantisz-ként elsüllyedt magyar ipari társadalom nyelvi tájképe. A proli-világnak megvolt a maga nyelve, ezt néhány hónapos gyári munkásként eltöltött időszakkom – amikor kirúgtak a szegedi egyetemről – is alátámasztja. Másrészt pedig a kilencvenes évek elején, Szarajevó ostrománál is a külvárosi kemény csávók, az ottani heroincsempész maffiacsoportok álltak ellen a támadásnak elsőként. Többnyire efféle embereknek van fegyverük meg némi tapasztalatuk a forgatásukhoz. Fontos megfigyelés volt számomra anno Szarajevóban, ha forradalom van vagy polgárháború, akkor annak a harcos része eleinte a kemény csávókra hárul.

KOLORÁDÓ KID: A LEGJOBB KÖZÖNSÉGFILM, LÁTVÁNY ÉS DÍSZLET DÍJÁT NYERTE EL A 41. MAGYAR FILMSZEMLÉN

fotós barátommal dokumentumfilmet készítettünk a Dél-afrikai Köztársaság első nem apartheid választásáról, amikor az első fekete bőrű elnököt, Nelson Mandelát megválasztották. Mindezek után nagy kedvem lett a filmekhez.

– A Harvardon is foglalkoztatt filmkészítéssel.

– 1994 áprilisában meghalt az édesanyám, amitől eléggé megváltozott az életem. Szakmailag is váltani vágytam, és lohadt bennem a lelkesedés a magyar média iránt. Újságírói díjként kaptam egy ösztöndíjat a Harvard Egyetemre, azzal, hogy azt csináljak ott, amit akarok. Bennem volt még Dél-Afrika, az ott szerzett élmé-

könyvet írtam, de azokat eldobtam, nem kaptam hozzájuk támogatást. Aztán 2003-ban is volt valami a fejemben, de Eörsi László talált egy börtönbesúgói jelentéssorozatot a kutatásai során, és odaadta azzal, hogy szerinte ez film. Édesapja, Eörsi István elítélt volt 1956 után a Kádár-rendszerben, sokat tanultam tőle, a szellemiségéből. Ez sokkal realiztikusabb dolog volt, mint ami akkor volt a fejemben. A forgatókönyv megírása is el-tartott egy darabig. 2008 végén fejeztük be a forgatást, ekkor jött még az utómunka.

– Több elgondolkodtató '56-os film készült már hazánkban, hazánkról. Ott van Makk Károly rendezésében a *Szeretem*, aztán a

» 1956 az a része a történelemnek, amiről a történelemkönyvek nem beszélnek sokat. A történelem nem tartja fontosnak a Kreuzer Bélákat megemlíteni. Ők úgy szerepelnek a könyvekben, mint „tömeg” vagy mint „lelkes fiatalok”. Nem szívesen beszélnek arról, hogy bűnözők is voltak azok között, akik '56-ban védtek ezt az országot.

Nagy Zsolt (Kreuzer Béla)